

Галина Лебідь,
ORCID iD 0000-0001-8773-3837
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії й методики
дошкільної та початкової освіти
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
вул. Адміральська, 4-а, 54001,
м. Миколаїв, Україна
halyna.milenina@toipro.mk.ua

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У науково-методичній статті актуалізовано проблему формування соціально-громадянської компетентності в дітей дошкільного віку.

На основі аналізу наукових публікацій розглянуто поняття «театралізована діяльність у закладах дошкільної освіти». Визначено вплив театралізованої діяльності на формування соціально-громадянської компетентності в дітей дошкільного віку. Запропоновано приклади здійснення театралізованої діяльності в педагогічній практиці закладів дошкільної освіти в сучасних умовах.

Ключові слова: *заклади дошкільної освіти; патріотичні почуття; соціально-громадянська компетентність; театралізована діяльність.*

© Лебідь Г. С., 2024

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями.

Третій рік війни в Україні не зупинив освітній процес, хоча і дуже на нього вплинув. Процес навчання зазнав значних змін і за формою, і за змістом.

Дошкільний вік – важливий період розвитку дитини. Засвоюючи норми і правила поведінки, що прийняті в суспільстві, малі діти навчаються спілкуватися з дорослими й ровесниками. Коли коло основних зв'язків дитини з навколишнім середовищем розширюється, урізноманітнюються їхні почуття. Формування цілісної картини світу в дошкільників, стверджує Л. М. Олійник, нерозривно пов'язано з дитячим співтовариством, яке для них є визначальним у пізнанні довкілля (Олійник Л. М., 2019, с. 120).

Актуальність зазначеної теми зумов-

лена тим, що формування соціально-громадянської компетентності в дітей старшого дошкільного віку є одним із пріоритетних завдань дошкільної освіти, зокрема освітнього напрямку «Дитина в соціумі».

Соціально-громадянська компетентність формується у 5–6-річної дитини в різних видах діяльності, та її формування продовжується в початковій школі завдяки реалізації завдань громадянської та історичної освітньої галузі, що визначається як «формування власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини, толерантного ставлення до оточення, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів» (Державний стандарт початкової освіти, 2019, с. 3).

Реалізація завдань державних документів та потреби педагогічної практики спонукають науковців та педагогів-практиків до пошуків нових, ефективних засобів, одним із яких є організація театралізованої діяльності зі старшими дошкільниками, формування соціально-громадянської компетентності. Ця діяльність допомагає розвивати у старших дошкільників креативне мислення, виразне мовлення та емоційну інтелігентність через самостійність, уміння самовиражатися, працювати в команді, бачити, чути, розуміти красу слова, дії, виховувати культуру спілкування, залучення до мистецтва.

У Базовому компоненті дошкільної освіти соціально-громадянську компетентність визначено як «здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовності до посильної участі у соціальних подіях» (БКДО, 2022, с. 16).

Сьогодні доводиться, що тема формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку – наймолодших громадян України, як ніколи є актуальною. Результатом виховання дітей 5–6-річного віку мають стати не тільки сформовані первинні уявлення та знання, а засвоєння практичних умінь і навичок, та найголовніше – намагання діяти відповідно до норм соціальної моралі, бажання слідувати народним традиціям, бути позитивним уособленням українця.

На жаль, нині маємо обмаль педагогічних розвідок про вплив театралізованої діяльності на формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку. Напрацювання кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти з цього питання будуть представлені в дослідженні «Науково-методичні засади утвердження української національної та громадянської ідентичності педагогічних працівників закладів дошкільної та початкової освіти Миколаївської області» (2024–2029 рр.).

Аналіз основних досліджень і пу-

блікацій із зазначеної проблеми.

Педагоги дошкільної освіти здавна використовували театралізовану діяльність як один з ефективних засобів педагогічного впливу на розвиток творчої індивідуальності дошкільника. В енциклопедичних словниках театралізовану діяльність визначено як мистецтво, що може бути відображенням дійсності в художніх сценічних образах, художнього уявлення акторів про певні явища чи ситуації та показ зазначеного в мистецтві такими засобами, як міміка, жести, пантоміміка. Ця діяльність є одним із засобів культурного та естетичного виховання, відображення певної особливості розвитку суспільства та пов'язана з його загальною культурою (Психологічна енциклопедія, 2006).

У державних законодавчих актах про освіту, зокрема в Національній доктрині розвитку освіти (2002), Законі України «Про дошкільну освіту» (2024), у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні (2021), цьому питанню приділяється значна увага, оскільки актуальною проблемою сучасності є розвиток творчого потенціалу дитини.

За допомогою театралізованої діяльності формується мистецько-творча компетентність, про що зазначено в освітньому напрямі Базового компонента дошкільної освіти «Дитина у світі мистецтва». Набуття мистецько-творчої компетентності формує в дитини початкові знання про образотворче мистецтво, музику та театральне мистецтво (БКДО, 2021, с. 22).

Театралізована діяльність має важливий вплив на психічний розвиток дитини, що ґрунтується на опануванні народного досвіду. Казки та фольклор впливають на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку. Одним із перших педагогів дошкільля, хто упорядкував різні види театралізованої діяльності, була С. Ф. Русова, яка вважала її ефективним засобом розвитку мовлення, збагачення словника, творчих здібностей дитини (Русова С. Ф., 2004, с. 170).

Застосування театральної діяльності

в роботі з дітьми дошкільного віку – актуальна, популярна тема поміж педагогів та дослідників педагогіки. Щоб визначити діяльність, що пов'язана з театром, у дошкільній педагогіці вживають декілька понять: «театралізована діяльність дітей дошкільного віку»: «театральна діяльність», «театралізована гра» (Артемова Л. В., 2002, с. 80), «театралізована діяльність» (Богущ А. М., 2013, с. 90), «театрально-ігрова діяльність» (Аматьєва О. П., 1999, с. 78), «театрально-мовленнєва діяльність» (Гавриш Н. В., 2015, с. 55) тощо.

Новітні педагогічні дослідження з окресленої проблематики в основному характеризують театралізовану діяльність дітей дошкільного віку як: «один із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини» (Олійник О. М., 2017, с. 77); «унікальний засіб розвитку емоційної сфери та акторських і режисерських умінь дитини дошкільного віку» (Кондратець І. В., 2021, с. 6); «величезні можливості для збагачення та розкриття творчого потенціалу дітей дошкільного віку» (Кириченко Н. Т., 1988, с. 20, Науменко Т. С., 2008, с. 138).

Підкреслюють природність поєднання літературної і театралізованої діяльності учені Л. В. Артемова, Н. В. Водолага, Т. М. Доронова, Л. П. Стрелкова, на їхню думку, до інсценування, імпровізації, виконання творчих завдань дітей спонукає саме дійсність літературного тексту, казковість образів, виразність мовлення. Усе проаналізоване визначає вибір мети статті.

Метою статті є дослідження особливостей впливу театралізованої діяльності на формування соціально-громадянської компетентності старших дошкільників в сучасних умовах.

Відповідно до мети визначено такі завдання статті:

1. Розкрити зміст понять: «соціально-громадянська компетентність», «театралізована діяльність у закладах дошкільної освіти».

2. Дослідити вплив театралізованої діяльності на формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку.

3. Надати приклади реалізації театралізованої діяльності в педагогічній практиці в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Нині одним із завдань післядипломної освіти є утвердження української національної ідентичності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. Щоб спрямувати їхні зусилля на просвітницьку роботу щодо національних цінностей серед батьків та національно-патріотичне виховання, що передбачає формування в дошкільників неповторного я своєї країни. Закріплення активності позиції громадянина своєї країни, виховування ставлення до родини як цінності, що є частиною народу, історії, традицій, культури, сприятимуть формуванню патріотизму, що об'єднує любов до народу, нації, Батьківщини, відчуття поваги до інших.

З дошкільного віку важливо організувати роботу з патріотичного виховання, коли в дитини відбувається розвиток емоцій, чуттєвої сфери, мислення, формування культурно-ціннісних орієнтирів, духовно-етичної основи особистості, механізм соціальної адаптації в суспільстві, початок процесу усвідомлення себе в навколишньому середовищі, національно культурної самоідентифікації.

На думку Т. І. Поніманської, громадянські почуття виховують на інтересах дітей до найближчого середовища (сім'ї, родини, рідного краю) та ґрунтують на прикладах старших, саме тому значно раніше діти переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починається засвоєння знань. Дослідниця визначає основні напрями патріотичного виховання: формувати поняття «сім'я», «родина, рід і родовід»; «красзнавство; історія держави, державні символи»; «традиції й культура свого народу»; ознайомлювати з явищами суспільного життя; традиціями й культурою свого народу; знання про людство (Поніманська Т. І., 2006, с. 154). Зараз патріотичне виховання переходить у площину дії. Дошкільнята з гордістю і трепетом малюють синьо-жовтий прапор, прикладають руку до серця, співаючи Державний Гімн, долучаються до

волонтерських акцій (плетуть обереги, виготовляють ангелочків для захисників).

Зміст патріотичного виховання дітей дошкільного віку має бути збагачений категоріями особистісної та національної гідності. Це можливо реалізувати за допомогою театралізованої діяльності, оскільки це – характерний вид дитячої активності, який є найулюбленишим видом творчості. Ще С. Ф. Русова аргументувала природність «драматичного інстинкту малюків» (Русова С. Ф., 2004, с. 169). Діти відверто долучаються до театралізованої діяльності, стимульовані літературними, ігровими, особистісними мотивами. Виникає потреба в розвагах під дією літературного твору, а також у засобах самовираження, спілкування, пізнання себе через відтворення різних образів.

Театралізовану діяльність у закладі дошкільної освіти І. Ю. Підлипняк розглядає як можливість відкриття творчого потенціалу, виховання особистості дитини. Задяки чому помічають у навколишньому середовищі цікаві ідеї, втілюють їх, створюючи свій художній образ персонажа (Підлипняк І. Ю., 2022, с. 34). Саме завдяки такій активності відбувається і моральне становлення дитини, оскільки реалізують виховні завдання, через досвід поколінь передають і засвоюють цінності.

Театралізація, на думку О. П. Демченко, – це вид мистецтва, який інтегрує в собі різні засоби виразності, під час якого почуття, думки автора передають «актори». Це сприяє розвитку емпатії (Демченко О. П., Драбинюк С. Ю., 2022, с. 425). У такий спосіб емоційний потенціал такої роботи впливає на формування почуттєвої сфери дитини, формуючи її культуру.

Організацію різних видів театралізованої діяльності пропонує І. В. Кондратець (Кондратець І. В., 2021, с. 7), урахувавши можливі види, форми робіт. За змістом автор виокремлює пантомімічні, інтонаційні етюди. Важливою є драматизація літературних творів без матеріалів, атрибутів, костюмованих, імітаційних. Використання різних видів театралізованої діяльності в розвивальному процесі дає можливість підвищення рівня графічної, ігрової діяльності

та комунікативної компетентності дітей дошкільного віку. Застосування їх у роботі педагогів позитивно впливає на досвід активної і творчої колективної взаємодії з дітьми.

Види ігор специфічного сюжетно-рольового змісту розрізняє Л. В. Артемова. Дослідниця робить розподіл на дві основні групи: *режисерські* (дитина виступає в ролі режисера і є «голосом за кадром»), а актори, виконавці – ляльки) та *драматизації* (діти є акторами, сценаристами, режисерами, які під час гри домовляються між собою про те, хто чим буде займатися, яку роль виконуватиме) (Артемова Л. В., 2002, с. 121). Позитивно впливає театралізована діяльність на формування в дошкільників: ігрової, соціально-громадянської, мовленнєвої та комунікативної, художньо-мовленнєвої, мистецько-творчої компетентностей.

Продуктивним напрямом роботи з розвитку мовлення дитини є застосування театралізованих засобів творчого та інтелектуального навантаження як основний вид комунікації в дошкільному віці.

На основі проаналізованих джерел визначаємо *театралізовану діяльність* як особливий вид художньо-творчої діяльності, у ході якої учасники опановують відкриті засоби сценічного мистецтва до відповідно обраної ролі актора, сценариста, художника-оформлювача, глядача тощо, є учасниками підготовки та розігрування різного виду театральних вистав, долучаються до театральної культури.

Удосконалення дитячого мовлення відбувається під час реалізації завдань театралізованої діяльності. Попередньо треба відпрацювати виразність реплік персонажів, особистих висловлювань, активізувати словник дитини, удосконалити звукову культуру мовлення, у результаті чого зазнають позитивних змін характеристики мовлення, формуються мовні узагальнення. Підготовка до виконання ролі підводить дитину до необхідності ясно, чітко, зрозуміло висловлюватися, багаторазово повторювати слова ролі. Театралізована діяльність передбачає володіння навичками правильного ведення діалогу, уміння учнів слухати себе та інших, логічно, правильно

но вимовляти текст, дотримуватися ритміко-інтонаційних відтінків мовлення, артистично вимовляти завчене, поводитися на сцені розкуто і невимушено.

Для дитини 5–6 років результатом набуття мистецько-творчої компетентності є її початкова обізнаність у специфіці видів мистецтва: художньо-продуктивній, музичній, театральній. Емоційно-ціннісне ставлення – один із компонентів БКДО, який окреслює формування в дошкільників інтересу до театралізованої діяльності, є грою в театр «для себе», підготовкою, показом вистав «для глядачів». Вона стає основою розвитку почуттів, заглиблення у переживання і відкриття дитини, важливим засобом зростання в дітей емпатії, здібностей розпізнавання емоційного стану людини за мімікою, рухам, інтонацією, умінням уявляти себе на її місці в будь-якій ситуації. Театралізована діяльність, на думку Т. В. Безименної, є формуванням досвіду соціальних навичок поведінки, оскільки кожний літературний твір, казка для дошкільників завжди спрямовані на виховання (дружба, доброта, чесність, сміливість, патріотизм тощо) (Безименна Т. В., 2023, с. 16). Казки допомагають дітям зрозуміти світ навколо себе не лише розумом, а й почуттями. Образи улюблених персонажів можуть слугувати еталоном поведінки. Театралізована діяльність, що базується на поведінці героїв, є ефективним інструментом у процесі виховання патріотизму дошкільників.

У закладі дошкільної освіти метою організації театралізованої діяльності є визначення певної цілі та завдань, що реалізує педагогічний колектив, розвиток у дітей соціально-громадянської компетентності, навичок співпраці та взаємодії з іншими людьми. Діти опановують уміння сприймати свої емоції та емоції інших, виражати співчуття та розуміння. Завдяки театралізованій діяльності підвищується мотивація до навчання. Ігри в театр сприяють вихованню поважного ставлення до навчання, розвитку любові до творчості та зумовлюють інтерес до вивчення нового, формують уміння знімати напругу та страх перед виступами, розвивати почуття впев-

неності та самовизначення. Діти виявляють свої таланти та здібності, що пришвидшує їхній розвиток та сприяє самореалізації.

Використання різноманітних прийомів та методик, зміст яких спрямований на формування патріотичних почуттів, є реалізацією завдань із формування соціально-громадянської компетентності засобом театралізованої діяльності в роботі з дітьми дошкільного віку в закладах дошкільної освіти. Педагогу треба бути уважним, обираючи історії для театралізованої діяльності, ураховуючи життєвий досвід дітей, щоб їм не нашкодити психологічно.

Наведемо *приклади здійснення театралізованої діяльності* в педагогічній практиці закладів дошкільної освіти в сучасних умовах.

Розвиток мовлення, творчості за допомогою театралізації казок та історій. Педагог пропонує дітям різні казки патріотичної спрямованості, потім разом із дітьми інсценують за ролями. Завдяки такій роботі формуються патріотичні почуття, розвивається мовлення, відчуття ритму, мелодика мови, творчість дітей.

Організація театральних вистав для батьків та інших дітей. Створення театральних вистав для показу батькам та іншим дітям у закладах дошкільної освіти. Це сприяє розвитку в дітей упевненості, звички до виступів, комунікацій з іншими людьми. Використання «маскувальної» техніки для утворення образів та ролей. Діти за допомогою масок та костюмів відчують свої образи та ролі, що впливає на розвиток уяви, творчості дітей, допомагає зняти напругу та страх перед виступами.

Ігрові вправи, спрямовані на розвиток емоційної та соціальної компетентності. Прикладом може бути рольова гра, під час якої діти вчаться відтворювати різні ролі, зокрема ігри на розвиток емпатії та співпереживання. Учасники не тільки пізнають, але й висловлюють власне ставлення до добра та зла. Зразками для наслідування є улюблені герої. Здатність дитини до певної ідентифікації з улюбленим героєм дозволяє педагогові позитивно впливати на дітей за допомогою театралізованої діяльності. Вона дає змогу дітям розв'язувати різні

проблемні ситуації від особи будь-якого літературного героя, здолати нерішучість, невпевненість у собі. Театралізовані заняття допомагають усебічному розвитку дітей. Величезне значення має творча робота з дітьми, яка сприяє духовному, морально-естетичному та художньому збагаченню, росту соціально-психологічного досвіду.

Театралізована діяльність дітей дошкільного віку – невід’ємний складник усебічного і гармонійного розвитку старших дошкільників, яка є ефективним засобом їхньої соціалізації, оскільки під час неї формуються та розвиваються соціальні вміння та навички, передбачені у БКДО.

У Центрі розвитку дитини «Гармонія» міста Південноукраїнськ педагоги організували роботу театральної студії «Фантазія», де діти мають змогу поринути у світ мистецтва та творчості. Основною метою театральної студії є не лише проведення театральних вистав, а й розвиток упевненості та комунікативних навичок у дітей. Дошкільнята вчаться працювати в команді, слухати одне одного та підтримувати своїх товаришів. Такі навички безцінні в подальшому житті, адже сприяють формуванню особистості і соціальної активності дитини.

Заняття проходять у спеціально облаштованому театральному кабінеті, центральною частиною якого є сценічний майданчик. На ньому вихованці гуртка вивчають основи акторської майстерності за допомогою різних видів театру під керівництвом досвідченого педагога. Як і справжній театр, студія облаштована всіма необхідними реквізитами та технічними засобами для проведення вистав. Метою використання сцени є: розвиток мовлення, творчих, естетичних та емоційних здібностей дитини, розігрування сюжету казок, виконання ролі методами різних видів мистецтва. Також емоційне спілкування дітей дошкільного віку з казковими персонажами; виховання в них стійкого інтересу, емоційного сприймання; ознайомлення з українською фольклорною спадщиною; набуття уявлень про використання різних видів театру (настільний, ляльок, конусний, ма-

ріонеток), самостійна організація театралізованої діяльності, творчості, своєрідності відтворення ігрових образів.

Уміння порівнювати зміст твору і життєві ситуації, відчувати себе естетичними та емоційними глядачами, які співпереживають персонажам, розуміють та розігрують зміст театрального дійства. Усе це можливо сформувавши під час роботи дітей дошкільного віку з різними видами театру.

Максимально реалістичну та захопливу атмосферу, яка переносить глядачів у світ театру та мистецтва, створюють розміщені на сцені декорації, а за кулісами – костюми та маски для акторів, також спеціальне освітлення та звукове обладнання. Крім того, в студії є зручні зони для глядачів, де можна комфортно розташуватися та насолоджуватися виставою.

В осередку театралізованої діяльності на полицях розміщено театралізовані ігри-інсценізації найрізноманітніших видів театрів, які ефективно допомагають педагогам у формуванні соціально-громадянської компетентності в дітей дошкільного віку.

Як міждисциплінарну діяльність, що інтегрує в собі основи знань із різних галузей – культурологічних (художня культура, мистецтвознавство, теорія театру і основи режисури), психологічних (закономірності та механізми емоційного впливу театру на людину, взаємодії особистості з театральним мистецтвом, задоволення екзистенційних потреб, творчої самореалізації), педагогічних (методи і прийоми освітньої та соціально-виховної роботи засобами театру) розуміє театралізовану активність О. П. Демченко.

Для дітей молодшого та старшого шкільного віку педагогічний колектив виготовив таблицю «Види театру для дітей дошкільного віку», яка допоможе швидко розпізнавати різні види театру, сприятиме ефективній організації театральної діяльності та створенню творчої атмосфери в закладі дошкільної освіти.

Розглянемо таблицю 1. «Види театру для дітей дошкільного віку».

«Види театру для дітей дошкільного віку»

<i>Спосіб розміщення ігрового матеріалу</i>	<i>Ігровий матеріал</i>	<i>Молодший дошкільний вік</i>	<i>Старший дошкільний вік</i>
Театр маріонеток			
Ширма Стіл	<i>Маріонетка</i>	«Чарівні павучки»	«Оживи собачку»
	<i>Топотушки</i>	«Чобітки-веселунчики»	«Українські викрутаси» – театр ніг
	<i>Смикунчики-пантоміма</i>	«Подорож до парку»	«Подарунок»
Ляльковий театр			
Ширма Стіл	<i>Ляльки</i>	«Колобок»	«Червоний капелюшок»
	<i>Штоковий</i>		
	<i>Коробки</i>	«Хитрий їжак» «Лисичка та Журавель»	«Про жар-птицю і вовка»
	<i>Ложки</i>	«Теремок»	«Коза-дереза»
	<i>Стакани</i>	«Ритмічні фіксики»	«Монстри на канікулах»
	<i>Черв'ячки</i>	Знайомство з черв'ячками, оживлення	Інсценізія
	<i>Іграшки</i>	«У бабусі Ганнусі на подвір'ї»	«Іскорки суперсил» (оживляємо) Ментальне здоров'я
<i>Ляльки бі-ба-бо</i>	«Звірі на галявині»	«Колобок на сучасний лад»	
Театр на фланелеграфі			
Екран	<i>Картинки</i>	«Колосок» «Чарівне горнятко»	«Мудра дівчина» «Кривенька качечка»
	<i>Настільний</i>	«Солом'яний бичок»	«Івасик Телесик»
Пальчиковий театр			
Ширма Стіл	<i>Пальчиковий театр</i>	Укр. народні казки «Курочка Ряба» «Теремок» «Колобок» «Ріпка» «Котик і півник» «Рукавичка»	Емодзі
Тіньовий театр			
Ширма Лампа Біла тканина в рамці	<i>Площинні фігури + музичний супровід</i>	«Оживи свою ручку» (використання однієї руки) «Ріпка»	«Оживи свою ручку» (використання двох рук) «Троє поросят»

Джерело: складено самостійно з використанням інформації з Центру розвитку «Гармонія»

Дітей молодшого та старшого дошкільного віку ознайомлюють із театром маріонеток (маріонетка, топотушки, смикунчики-пантоміма), ляльковим (ляльки, штоковий, коробки, ложки, стакани, черв'ячки, іграшки, ляльки бі-ба-бо), на фланелеграфі (картинки, настільний), пальчиковим, тіньовим (площинні фігури + музичний супровід).

Поданий перелік відкритий, оскільки завжди є місце для творчості. Чим більше різноманітних видів театральних дійств застосовуватиме у своїй роботі з дітьми вихователь, тим глибшим буде їхній усебічний вплив на розум, почуття й емоції вихованців. Для посилення зацікавленості дітей та підвищення ефективності сприйняття матеріалу керівник гуртка застосовує сучасні інформаційні технології (інтерактивна дошка, ноутбук, телевізор).

Кожен сезон у театральній студії вихователі проводять яскраві вистави, які демонструють дітям, батькам та гостям Центру розвитку дитини «Гармонія».

Системний підхід педагогічного колективу до організації театралізованої діяльності дає змогу дітям бути впевненими в собі та творчо послуговуватися здобутими знаннями та вміннями в інших видах діяльності.

Висновки. Матеріали розвідки та описаний досвід роботи свідчать про актуальність проблеми формування соціаль-

но-громадянської компетентності в дітей дошкільного віку. У ході дослідження проблеми на основі аналізу наукових публікацій розкрито зміст понять: «соціально-громадянська компетентність», «театралізована діяльність у закладах дошкільної освіти». Установлено, що вона сприяє набуттю соціальних навичок у дітей дошкільного віку, необхідних для успішної інтеграції в суспільство, зокрема формуванню соціально-громадянської компетентності. Запропоновано приклади здійснення театралізованої діяльності в педагогічній практиці закладів дошкільної освіти в сучасних умовах з метою їхнього використання в освітньому процесі задля формування соціально-громадянської компетентності. Вона дає змогу дітям виявляти особистісні якості та соціальні почуття, любов до своєї Батьківщини, повноцінно функціонувати в суспільстві як активний суб'єкт.

Перспективи досліджень.

Проведена дослідницька робота остаточно не розв'язує проблеми впливу театралізованої діяльності на формування соціально-громадянської компетентності в дітей дошкільного віку. Перспективним напрямом убачаємо забезпечення наступності в процесі соціально-громадянського виховання дітей, починаючи від закладу дошкільної освіти і продовжуючи в початковій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амацьєва О. П. Діагностика та розвиток творчих здібностей дошкільників у театральній-ігровій діяльності / О. П. Амацьєва // Наука і освіта. – 1999. – № 5. – С. 77–80.
2. Артемова Л. В. Театр і гра // Л. В. Артемова. – К., 2002. – 148 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://surl.li/qnrny1>
4. Безименна Т. В. Театралізована діяльність та її роль у вихованні і розвитку дитини дошкільного віку / Т. В. Безименна // Сучасна дошкільна освіта: актуальні проблеми, інноваційні пошуки : збірник статей ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. проф. О. Л. Кононко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2022. – С. 13–18.
5. Богуш А. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти / А. Богуш. – 4-те вид., доопр. і доп. – Х. : Вид-во «Ранок», 2013. – 192 с.
6. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят : навч.-метод. посіб. / Н. Гавриш. – К. : Шкільний світ, 2015. – 120 с.
7. Демченко О. П. Виховні можливості театралізованої діяльності у роботі з обда-

рованими дітьми / О. П. Демченко, С. Ю. Драбинюк, Н. О. Івашук // XV Міжнародна науково-практична конференція «Multidisciplinary academic notes. Science research and practice», 19–22 квітня 2022 р., Мадрид, Іспанія. – С. 421–427.

8. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/klbyjy>

9. Кириченко Н. Т. Мистецтво розвиває творчість : метод. посіб. для працівників дошкільних закладів, вчителів початкових класів / Н. Т. Кириченко, Н. І. Наученко. – Тернопіль : ПМП «Мальва –ОСО», 1988. – 73 с.

10. Кондратець І. В. Ознайомлення дошкільників із театральним мистецтвом / І. В. Кондратець // «Палітра педагога». – № 2. – 2021. – С. 3–9.

11. Олійник Л. М. Вітчизняні психолого-педагогічні дослідження щодо формування цілісної картини світу в дітей дошкільного віку / Л. М. Олійник // Вересень. – Том 2. № 3–4 (82–83), 2019. – С. 114–122.

12. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу: навч.-метод. посіб. / О. М. Олійник. – Кам'янець-Подільський. – 2017. – 163 с.

13. Підлипняк І. Ю. Театралізована діяльність як засіб розвитку творчої особистості дітей дошкільного віку / І. Ю. Підлипняк // Acta Paedagogica Volyniensis. (4). 2022. С. 29–35. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/nmajgx>. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.5>.

14. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2006. – 456 с.

15. Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. О. М. Степанов. – Київ : Академвидав, 2006. – 424 с.

16. Русова С. Ф. Дошкільне виховання; У дитячому садку / С. Ф. Русова // Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб. / упоряд. З. Н. Борисова, В. І. Кузьменко ; за заг. ред. З. Н. Борисової. – Київ : Вища шк., 2004. – С. 262–282.

THE FORMATION OF SOCIAL AND CIVIC COMPETENCE IN PRESCHOOL CHILDREN THROUGH THEATRICAL ACTIVITIES

Lebid Halyna,

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of Theory and Methods
of Preschool and Primary Education Department
Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute
4-a, Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine
halyna.milenina@moippo.mk.ua*

Today, one of the tasks of postgraduate education is to strengthen the Ukrainian national identity of pedagogical workers in preschool education institutions. This includes directing their efforts towards educating parents about national values and national-patriotic education, as well as fostering the development of preschool children's unique identities as citizens of this country. Consolidating the active position of a resident of one's country and cultivating a valuable attitude towards the family that is part of the people, history, traditions, and culture will eventually contribute to the formation of patriotism, which unites love for the people, the

nation, the Motherland, a sense of respect for others. The preschool age is a significant period in a child's development. When babies learn the norms and rules of behaviour that are accepted in society, they learn to communicate with adults and peers. If the circle of the child's main connections with the environment becomes wider, more diverse feelings will arise. Nowadays, it is evident that the topic of forming the social and civic competence of children of older preschool age – our youngest citizens – is more relevant than ever. The result of educating 5–6-year-old children should be not only the development of basic knowledge and concepts, but also the acquisition of practical skills and abilities. Most importantly, it should involve the internalization of social morality, adherence to traditions, and the aspiration to embody the positive image of a Ukrainian. The teachers of preschool education have used theatrical activities for a long time, which are one of the most effective means of pedagogical influence on the development of the creative individuality of a preschooler as an integral component of the comprehensive and harmonious development of older preschoolers. At the Child Development Center «Harmoniia» in Pivdennoukrainsk, the teachers organized the work of the theater studio «Fantasy», where children can immerse themselves in the world of art and creativity. The main purpose of the theater studio is not only to stage performances, but also to develop children's confidence and communication skills. Preschoolers learn to work in a team, listen to each other, and support their peers. Such skills are invaluable later in life, as they contribute to the development of the child's personality and social engagement. There is a lack of pedagogical developments on the influence of theatrical activities on the formation of social and civic competence in older preschool children. The development of this issue by the Department of Theory and Methodology of Preschool and Primary Education of Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute will be revealed in the research topic «Scientific and Methodological Foundations of the Establishment of the Ukrainian National and Civic Identity of Teaching Staff of Preschool and Primary Education Institutions of the Mykolaiv Region (2024–2029)».

Keywords: *patriotic feelings; preschool education institutions; socio-civic competence; theatrical activity.*

REFERENCES

1. Amatieva, O. P. (1999). Diahnostyka ta rozvytok tvorchykh zdibnostei doshkilnykiv u teatralno- ihrovii diialnosti [Diagnostics and development of creative abilities of preschoolers in theatrical and game activities]. *Nauka i osvita*, 5, 77–80 (ukr).
2. Artemova, L. V. (2002). *Teatr i hra* [Theater and play]. K. (ukr).
3. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity [Basic component of preschool education]. Retrieved from: <http://surl.li/qnpnyl> (ukr).
4. Bezymenna, T. V. (2022). Teatralizovana diialnist ta yii rol u vykhovanni i rozvytku dytyny doshkilnoho viku [Theatrical activity and its role in the upbringing and development of a child of preschool age]. *Suchasna doshkilna osvita: aktualni problemy, innovatsiini poshuky*, 13–18. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia (ukr).
5. Bohush, A. (2013). *Movlenniievi komponent doshkilnoi osvity* [Speech component of preschool education]. KH.: Vyd-vo «Ranok» (ukr).
6. Demchenko, O. P., Drabyniuk, S. YU. & Ivashchuk, N. O. (2022). Vykhovni mozhlyvosti teatralizovanoi diialnosti u roboti z obdarovanymy ditmy [Educational possibilities of theatrical activity in work with gifted children]. *XV Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia*

«*Multidisciplinary academic notes. Science research and practice*», 19–22 kvitnia 2022 r., Madryd, Ispania, 421–427 (ukr).

7. Derzhavnyi standart pochatkovoï osvity [State standard of primary education]. Retrieved from: <http://surl.li/klbyjy> (ukr).

8. Havrysh, H. (2015). *Rozvytok zv'iaznoho movlennia doshkilniat* [Development of coherent speech of preschoolers]. K.: Shkilnyi svit (ukr).

9. Kondratets, I. V. (2021). Oznaïomlennia doshkilnykiv iz teatralnym mystetstvom [Familiarization of preschoolers with theatrical art]. «*Palitra pedahoha*», 2, 3–9 (ukr).

10. Kyrychenko, N. T. & Nauchenko, N. I. (1988). *Mystetstvo rozvyvaie tvorchist* [Art develops creativity]. Ternopil: PMP «Malva –OSO» (ukr).

11. Oliinyk, O. M. (2017). *Teatralno-ihrova diïalnist v umovakh doshkilnoho navchalnoho zakladu* [Theatrical and play activities in preschool conditions educational institution]. Kam'ianets-Podilskyi (ukr).

12. Oliinyk, L. M. (2019). Vitchyzniani psykholoho-pedahohichni doslidzhennia shchodo formuvannia tsilisnoi kartyny svitu v ditei doshkilnoho viku [Domestic psychological and pedagogical research on the formation of a holistic picture of the world in children of preschool age]. *Veresen*. Tom 2, 3–4 (82–83), 114–122 (ukr).

13. Pidlypniak, I. Yu. (2022). Teatralizovana diïalnist yak zasib rozvytku tvorchoï osobystosti ditei doshkilnoho viku [Theatrical activity as a means of creative development personalities of preschool children]. *Acta Paedagogica Volyniensis*. (4). 2022, 29–35. Retrieved from: <http://surl.li/nmajgx>. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.5> (ukr).

14. Ponimanska, T. I. (2006). *Doshkilna pedahohika* [Preschool pedagogy]. K.: Akademvydav (ukr).

15. Rusova, S. F. (2004). Doshkilne vykhovannia; U dytiachomu sadku [Preschool education; In the kindergarten]. In Z. N. Borysova & V. I. Kuzmenk. *Khrestomatiia z istoriï doshkilnoï pedahohiky*. Kyïv: Vyscha shk., 262–282 (ukr).

16. Stepanov, O. M. (2006). *Psykholohichna entsyklopediia* [Psychological encyclopedia]. Kyïv: Akademvydav (ukr).

Стаття надійшла до редакції: 08.11.2024

Прийнята до друку: 27.11.2024